

De Eraut

Van de

Bereformeerde Kerken in Nederland.

Het auteursrecht van den inhoud van dit blad wordt verzekerd overeenkomstig de wet van 28 Juni 1881 (Staatsblad No. 124.)

Zondag 18 Juni 1911. N°. 1746.

Dit blad wordt geregeld des Vrijdags aan de geabonneerden verzonden.
Bijdragen van medewerkers, ingezonden stukken en alles wat verder den inhoud van dit blad betreft, te adresseren aan de REDACTIE. Abonnementen en Advertenties aan de ADMINISTRATIE Bureau: Warmoesstraat 96, te Amsterdam.
Inzendingen, die later dan Donderdag 's namiddags te 12 uren worden ontvangen, kunnen voor het nummer van die week niet meer in aanmerking komen.

Abonnementenprijs: franco aan huis, per drie maanden f 1.20, voor België per jaar f 5.30 bij vooruitbetaling, voor het verdere Buitenland en Ned.-Indië per jaar f 6 bij vooruitbetaling. Afzonderlijke nummers f —.10. Abonnementen worden aangegoten door het Bureau te Amsterdam, Boekhandelaren, Postdirecteuren enz.
Advertenties: van 1 tot 6 regels f 1.20, voor elke regel meer f —.20. Aanvragen en vermelding van leidegaven f —.12 per regel.

Van de Voleinding.

XXI.

En hij zeide: Voorzeg mij toch door den waargewenden geest, en doe mij opkomen, dien ik tot u zeggen zal.
1 Sam. 28: 8a.

Hoe verder men het onderzoek omtrent de Voleinding buiten de Schrift voortzet, hoe meer het blijkt, dat we voor onze kennis van de Voleinding zoogoed als uitsluitend op de Schrift zijn aangewezen. Noch wat we uit de scholen der wijsgeeren opvingen, noch hetgeen de natuurkundigen ons blootlegden, noch wat uit de afgodische religien te beluisteren viel, opende nieuwe gezichtspunten of gaf zekerheid in den natuurlijken weg. In de scholen der wijsgeeren werden de scherpst tegenover elkander staande theorieën met even bezield geestdrift verdedigd; zoowel de overtuiging dat het heelal ten slotte aan zijn innerlijke ellende bezwijken zou, als de voorstelling, dat we van lager tot hooger gelukstaal opklommen, vanzelf de heerlijkheid reeds hier op aarde tegemoet gingen. De natuurkundigen op hun beurt gaven ons voorstellingen van gestadige verandering, niet alleen hier op onze planeet, maar in het gansch heelal, en wezen hierbij op de mogelijkheid, dat alles ten onder kon gaan, om daarna misschien een geheel nieuw wereldproces te laten aanvangen, of ook op een mogelijke ontlooiing van krachten, die al hetgeen ons thans ter beschikking staat, zeer verre overtreffen zou; maar zekerheid omtrent den afloop der dingen gaven ook zij ons niet. En wat de godsdienstige voorstelling in de mythologie der Heidenen volken aangaat, zoo bleek menig spoor van de Paradijsopenbaring bij meer dan één volk nog aanwijsbaar; viel te ontwaren hoe deze grondlijnen met de menselijke zielsbehoefte overeenstemden; en zag men, hoe ook onder de Heidenen de gemeene genade doorwerkte; maar bleek dit alles tevens in zoo gansch uiteenlopende mythologie ingeweven, dat het in niets ons verder bracht en geen enkele nieuwe lichtstraal op de toekomst vallen deed. De vervreemding van de oorspronkelijk gekende waarheid was blijbaar zelfs sneller doorgestaan, dan men op zichzelf zou vermoed hebben; althans zou men zich niet met de Chinezen en veel huidige ethnologen verliest in een levensduur van ons menscheijk geslacht van tienduizend en meer jaren, maar zich houdt aan het zesduizendjarig bestaan van ons geslacht. Dan toch ziet men uit de Chronologie der Schrift, dat het eerste van dit zesduizendtal door Adam bijna geheel gevuld is. Hij stierf eerst toen hij 930 jaar oud was. Van Adam tot Noach verliepen slechts 126 jaren. Noach toch werd in het jaar 1056 na de schepping van Adam geboren en leefde 950 jaar, zoodat hij eerst in 2006 na de Schepping stierf, terwijl reeds in 2021, d.i. slechts 15 jaar later, Abram uit Paddan Aram uittoog. Daar nu de traditie uit het Paradijs zoalng Adam leefde zelfs niet kon verflauwen, en noodzakelijk op Noach overging en nog voortleefde onder Atram's geslacht, is de verduistering onder de zich uit Noach verspreidende volken veel sneller toegegaan, dan men op zichzelf zou verwacht hebben. Alle volken in Azie hebben Noach tot stamvader. Noach sloot bijna geheel aan Adam aan, en bewaarde zelf de traditie bijna volle duizend jaar. Dat de grondlijnen bewaard werden, sprak alzo historisch zoo goed als vanzelf, doch ze bepaalden zich tot de heugenis van een oorspronkelijk Hoogste wezen, een inschrijving van booze geesten, en het geloof aan een redding en verlossing die komen zou. Voor de evolutieeler, alsof de mensch van het Fetichisme en Animisme tot hooger zou zijn opgeklimmen, is in dit verband geen plaats. Van hooger daalde de mensch tot lager af, ontwikkelde zich in fantastische droomerijen, en ten slotte bleef slechts bij een kleine groep, die geestelijk uit Noach de oude lijnen voortzette, de troost biedende en hoop verwekkende openbaring Gods. Wat buiten die groep omdoolde, werd wel van God niet los, in zooverre het zaad der religie in alle menschen schuilt, en de onzienlijke dingen Gods van meet af uit de schepping verstaan en doorzinnen worden, en de gemeene gratie te toelichte, maar, hoezeer in dien zin God kennende, hebben ze niet Hem, maar het product hunner eigen fantasie als God verheerlijkt, en zijn daardoor verduisterd geworden in hun verstand en door God in hun eigen begeerlijkheid overgegeven. Toch altoos zoo, dat de lijn uit het Paradijs doorgaat en Paulus op den Areopagus er weer bij kan aansluiten. De star

der hope, die de mensch niet zelf aan het firmament deed gloren, maar die God hem beschijnen deed, is daarom nooit geheel ondergegaan, althans niet bij de toongevende volkeren; maar ten slotte was haar schijnsel zelfs bij de meest ontwikkelde volkeren dusdanig verflauwd, dat ze voor hen, die bij het licht der Schrift mochten wandelen, niets toevoegde aan wat uit de Schrift hun reeds tot zekerheid werd. Men zij daarom op zijn hoede, om noch deze mythologische voorstellingen, noch ook de filosofemata der wijsgeeren, noch de hypothesen der natuurkundigen hier te hulp te roepen. Voor de leer der Voleinding zijn we uitsluitend aangewezen op de Schrift. De natuurkundigen mogen ons de voorstelling van een wereldbrand en van een vernieuwing der aarde denkbaar maken; de wijsgeeren mogen ons het verband tusschen de geestelijke en de stoffelijke wereld ophelderen; en de mythologien der heidenen ons de inspraak van het menscheijk hart leeren kennen, — en zoo doende kan over het hoe en op wat wijs van elders een niet te versnaden licht opgaan, — maar voor de zaak zelve der Voleinding zijn we eeniglijk op de Schrift aangewezen. Zoo ergens, dan kwam het hier juist op Openbaring aan, en wel op die zeer bepaalde openbaring, die profetie en apocalypse ons alleen kon brengen, omdat ze in bijzonderheden moet afdalen, en zich niet tot algemeenheden bepalen kan. De onvolledigheid, de tegenstrijdigheid en de onzekerheid die alle voorstelling omtrent het einde dezer wereld buiten de Schrift om kenmerkt, dwingt ons hier meer dan bij iets anders om op de Schrift ons terug te trekken, en de onmisbaarheid van haar Openbaring voor ons te bezegelen. Buiten haar zweven slechts schaduwen, alleen zij geeft ons het vaste beeld.

Slechts éne beweging is er, die hierop nog inspraak zou kunnen maken, en die daarom nader moet getoetst; we bedoelen die van het Spiritisme. Is het toch waar, wat men van spiritistische zijde beweert, dat gestorven personen met nog levende personen in bewust contact kunnen komen, en hun mededeelingen kunnen doen, dan moet hierin uiteraard een bron van nieuwe openbaring gegeven zijn, en, daar deze bron ons uit de onzienlijke wereld toevloei, moet die bron ons nieuw licht kunnen geven over de verhouding waarin we tot de onzienlijke wereld staan, en over hetgeen we uit de onzienlijke wereld te verwachten hebben. Reeds de zekerheid zelve van het voortbestaan van de ziel na den dood zou er op onwederlegbare wijze door bewezen worden. Wel verzeiken ons de geloovige Christenen onder de spiritisten, — want ook dezulke zijn er — dat ze hun geloof aan de onsterfelijkheid der ziel in geen enkel opzicht op de spiritistische gegevens gronden; en dit ook niet behoeven te doen, daar zij, eer ze spiritist werden, reeds op grond van de Schrift in dat geloof vaststonden; maar al nemen we dit volgaarne aan, dit neemt toch het feit niet weg, dat er niet weinigen zijn, die wel terdege in hun geloof aan de onsterfelijkheid weifelden, ja er aan ontvielen, en die, later spiritist geworden, in het spiritisme zelf het bewijs vonden van hun vroegere dwaling. Wie eerst aan het geloof van de onsterfelijkheid der ziel ontvielen was, en daarna geloofde dat geesten van gestorven personen met hem in contact traden, kon uiteraard niet meer staande houden, wat hij eerst op stellige wijze beweerde had. Zonder daarom aan Christelijke spiritisten iets te willen opdringen, wat ze zelf bealst tegenspreken, spreekt het toch van zelf, dat op het standpunt der spiritisten, geloovige of niet-geloovige, de onsterfelijkheid, of althans het voortbestaan der afgestorvenen niet ophoudt een vraagstuk te zijn. We kunnen daarom niet tot het eigenlijk Schriftonderzoek in zake de Voleinding overgaan, zonder ook het verschijnsel van het spiritisme ter sprake te hebben gebracht.

Nu is het jongste spiritisme wel pas omstreeks 1850 van Amerika uitgegaan, maar de algemeene voorstelling, waarvan het uitgaat, bestond en heerschte in breeden kring sinds eeuwen, ook al was ze onder anderen naam genoemd. Die algemeene grondslag toch is, dat de geesten der gestorvenen ook na hun dood aan de nog levenden zich merkbaar kunnen maken en op een of andere wijze op hun toestand kunnen inwerken; en deze voorstelling nu vindt men evensoo in het Animisme, in de culte der gestorvene voorouders bij de Chinezen en Japannezen, en in de geestenverreering, die eeuwenlang allerwegen verspreid was en ten deele nog is. Wie lang op Java leefde, weet, hoe ook onder de bewoners van dit eiland dat geloof aan contact met gestorvene geesten nog hier en daar voortleeft; op som-

mige verder afgelegen Bezittingen heerscht dit animistisch geloof nog veel sterker; en zelfs onder veel lager gezonden negerstammen vindt men er overblijfselen van. Men stelt zich dan voor, dat de geest van den mensch, eenmaal door den dood uit het lichaam losgemaakt, zich veel vrijder dan eertijds beweegt, zich nog voortdurend met de dingen van zijn vroeger leven hier op aarde bemoeit, en beschikt over een macht, die hem in staat stelt op het lot van zijn stam en op het lot van bijzondere personen invloed te oefenen. Is er nu sprake van de vereering van zijn eigen voorvaderen, dan wordt deze herinnering steeds gedacht als een bescherming. De vader, al stierf hij uit dit leven weg, blijft een wakend oog op zijn achtergelaten kinderen houden, en dan natuurlijk niet alleen op wat uit zichzelf sproot, maar ook op kleinkinderen en naven. Vooral de geesten van gestorven koningen en vorsten komen dan in aanmerking, daar zij gedacht worden als ook na hun dood macht bezittende om land en volk te zegenen. Maar geheel onverschillig het geesten geldt van wie men te hopen, of ook geesten, voor wie men te vrezen heeft, men is geneigd om ze te vereeren; de booze geesten opdat ze niet schaden, en de goede geesten opdat ze zegenen mogen. Dat zich hierbij nu allerlei onderscheiden vormen van contact en vereering voordoen, wijzigt de grondgedachte niet. De grondgedachte is en blijft, dat de gestorven geesten in contact blijven, of althans komen kunnen, met wie nog op aarde leeft, en het is deze grondgedachte, die ook aan het spiritisme aanzijn schonk. Er is bij de spiritisten wel geen sprake van goddienstige vereering der geesten, althans bij de Christen-spiritisten niet. Maar toch is ook voor hen het uitgangspunt van hun spiritistische overtuiging gegeven in het feit, dat ze, hoever ook van de geesten der afgestorvenen gescheiden, nochtan op een voor ons verborgen wijze met hen in contact kunnen geraken, en zelfs mededeelingen van hen ontvangen kunnen.

De stoot tot deze nieuwe beweging ging uit van zekeren heer Voss, uit Duitsland herkomstig, maar, die naar Amerika verhuisd, zich Fox noemde, en te Hydeville, in den Staat New-York, het eerst den tafeldans en het kloppen der geesten op het spoor kwam. Zijne voorveger werd metterdaad bij allerlei proefnemingen bevestigd, en de opgang dien deze uitvinding maakte, was zoo verrassend, dat reeds vier jaar later te Philadelphia alleen meer dan 300 spiritistische vereenigingen bestonden, en alleen in Amerika 30.000 mediums werden geregistreerd. Hefzig was de bestrijding, die deze geheele beweging van de zijde der wetenschap en van de Kerken ondervond, maar niets stuitte deze beweging in haar vaart; en binnen ongelooftijd korten tijd zat men ook in Engeland en straks ook op het vasteland van Europa, gedurig om een tafel geschaard, met op die tafel de in verband gelegde handen, om te zien of men het verschijnsel niet kon oproepen. Toch bleef de hoofddoelstelling van Amerika uitgaan, en te Philadelphia werd zelfs gedacht aan het aanstellen van een hoogleraar om het spiritisme wetenschappelijk te verdedigen en voort te planten. Andreas Jackson, Davis, Hare, Edmonds en Hume werden zijn wetenschappelijke tolken. Allerlei theorieën werden uitgesponnen, om de mogelijkheid en wijze van werking van die actie in het licht te stellen. Het was voor velen of een nieuwe wereld voor hen was opgegaan, en alsof een duister ongekend licht ons menscheijk leven bestraalde. In Frankrijk traden Catagnet en met hem Levi voor het spiritisme in de bres, in Duitsland Horning en Epp, en in Engeland niet alleen Crookes, maar, wat vooral verbaasde, A.R. Wallace, een man van Europeesche vermaardheid. Vertrouwelijke mededeelingen van de geesten werden in het licht gegeven; portretten van zulke geesten, die men ontvangen had, in druk verspreid; en zelfs gedichten en muzikale stukken van zalige en van onzalige geesten onder het publiek gebracht. Het was, of er geen afstand meer tusschen ons leven en het toekomstige leven bestond.

De naam van spiritisme is ontleend aan het Engelsche woord *spirits* voor geesten, en de hoofddoelstelling was, dat zulke een spirit bij den dood van het lichaam scheide en dan vrij werd, maar ook reeds in dit leven tijdelijk het lichaam verlaten kon, om zich vrij te bewegen, mits men tot een toestand van hoogere volmaaktheid gekomen is. Deze *spirits* denken men zich dan als gehuld in wat men noemt een *Perispirit*, d.i. een soort etherachtig omhulsel, dat den band vormt, waarmee de *spirits* aan het lichaam verbonden zijn. Dit etherachtig omhulsel of waas, waarmee de ziel bekleed

is, denkt men zich dan als heel het lichaam doordringend. In den éen is dit Perispirit zwakker dan in den ander; maar enkele personen bezitten dit in bijzonder sterke mate, en het is door de kracht, waarover dezulken kunnen beschikken, dat ze in staat zijn, andere vrijgeworden geesten te binden; en sterk hiervan voorzien personen dragen dan den naam van *mediums*. Niet iedereen, maar deze *mediums* zijn dan ook de personen, die mededeelingen weten te ontvangen en manifestaties van geesten in het leven roepen. Door het optreden van zulke mediums kunnen de geesten dan zichtbaar worden, zoodat men ze zelfs heeft gefotografeerd. De geesten zullen een andermaal door den mond van zulk een medium spreken, of ook de hand van zulk een *medium* zóó leiden, dat het medium opschrijft, niet wat het zelf denkt, maar wat de geest denkt. Niet het medium schrijft dan, maar de geest gebruikt slechts de hand van het medium, om zelf op te schrijven wat hij zeggen wil. Dr. Hare heeft zelfs de Psychograaf uitgevonden, die den geest in staat stelt om door het bewegen van een soort pen over een stuk papier zelf te schrijven, zonder de hand van het medium daarvoor noodig te hebben. Ook zijn er geesten, die zelfs zonder dit hulpmiddel en zonder pen woorden op het papier laten uitkomen. Anderen verstaan de kunst, om op een met zand bestrooide tafel hun voetstappen af te drukken. Weer anderen bespelen muziekinstrumenten, die ze soms onder het spelen in de kamer laten rondvliegen. Er zijn er die de kunst verstaan, om gebonden mediums vrij te maken, om twee ringen in elkander te werken. Anderen slaan meubelen stuk, kloppen op een wijs die een mededeeling bedoelt, en richten allerlei soort wonderbare verschijnselen aan, die althans de gewone mensch niet vertoonen kan.

Drieërlei houding nu kan men ten aanzien van zulke beweringen aannemen. Men kan of alles wat beweerd wordt, aannemen voor goede munt, of het alles veroordeelen als louter humbug, of eindelijk er kritisch tegenover gaan staan; een kritiek die de erkenning van het metterdaad feitelijke niet uitsluit, maar eischt. Ook uit de oudheid kwamen ons allerlei verhalen toe van personen, die doen konden wat de normale mensch niet vermoed en op waarzeggerij, toovenarij en guichelarij zich toelieden. En al liep nu zeer stellig onder dit alles veel bedrog door, toch kan niet worden ontkend, dat deze Goeten, Magiers, of hoe men ze noemde, over wonderbare krachten beschikten, die niet eenvoudig door ze leugen en bedrog te heeten, op zij waren te zetten. Het duidelijkst komt dit uit in Pharaos paleis, toen Mozes en Aäron verschenen om hun teekenen voor den Pharaon van Egypte te doen, en toen, zoo staat er letterlijk, „de wijzen deden de guichelarij”. Er staat niet, dat ze 't slechts poogden, maar dat ze het feitelijke deden. Ook Simon Magus te Samaria was in de dagen der apostelen zulk een verschijning, en toovenaars van dien aard vond men allerwegen. En nu maakt men zich van dit verschijnsel wel gemakkelijk af, door 't al zwarte kunst te noemen of er niets dan bedrog achter te zoeken, maar ieder begrijpt toch, dat zoo er niets reëls achter had gezeten, zulk een puur bedrog niet zoo eeuwenlang zou hebben stand gehouden, niet alleen onder het lagere volk, maar ook onder de meer ontwikkelde lieden, en zelfs tot in de paleizen der vorsten. En in dit verband nu is het opmerkelijk, dat juist in onze hoog beschaaften tijd op allerlei wijs verschijnselen zich voordeden, die eveneens aan abnormale krachten doen denken, welke boven de gewone maat van ons menscheijk leven uitgaan. We laten nu met opzet de mantiek van de valsche profeten en de orakelen der oudheid rusten. De bezweringen en pogingen om de toekomst te voorspellen, waren oudtijds legio. Lezen we niet van Nebucadnezar bij Eschiel, dat hij, met zijn leger staande voor tweeërlei weg, om uit Babel naar Jerusalem op te trekken, niet aan zijn generaals, maar aan de guichelaars vroeg, welke van die twee wegen hij met zijn leger had in te slaan. Deze mantiek was in allerlei vorm ontwikkeld, maar spreekt niet van bijzondere krachten en ging niet boven het normale uit. Het bleef bij het raadplegen van gewone dingen of verhiel zich tot de extase, gelijk bij de Pythia te Delphi en bij de valsche profeten van Israël. Maar heel anders staat het met wat deze guichelaars niet *ziden*, maar *deden*. En al moet te rade gaan met wat thans op allerlei manier aan het licht trad, dan ligt het vermoeden voor de hand, dat ook die toovenaars der oudheid vele buitengewone natuurkrachten en zielkundige verschijnselen gekend hebben, waarvan de kennis sinds

verloren ging en thans weer aan het licht trad. We noemen slechts de Clairvoyance, het Sonambulisme, het Magnetisme, het Hypnotisme, de Psychometrie enz., en rekenen tot deze categorie evensoo het spiritisme, althans voor wat de *mediums* aangaat. In alle deze verschijnselen toch zijn hetgeen het eerst opvalt de bijzondere hoedanigheden, die enkele personen blijken te bezitten, en die de gewone mensch mist. Niet alsof het kwaliteiten waren, waarvan geen spoor in andere menschen te vinden was, maar die toch in deze buitengewone personen zich voordeden in een maat en op een wijze, zoover boven het gewone uitgaande, dat alle vergelijking wegvalt.

En hierbij komt dan een tweede ongevoelbaar verschijnsel, waarvan we en in de oudheid hooren en thans opnieuw het gerucht opvangen, en dat bestaat in het contact van den geest van den eenen mensch met den geest van den anderen mensch, zoowel ten aanzien van nog levende als van reeds gestorven personen, soms zelfs, naar men voorgeeft, gepaard gaande met verschijningen van geesten uit de onzienlijke wereld. Iets waar te meer de aandacht op valt, omdat ook in de Schrift op meer dan één wijze van zulk contact melding wordt gemaakt. Het eerst denkt men hierbij vanzelf aan het gebeurde te Endor. Daar woonde een toovenaar, en tot deze vrouw wendde Saul zich, om, kon het, een profetie te ontvangen over het lot dat hem te wachten stond. Daarop begint die vrouw haar bezweringen, en metterdaad verschijnt haar een geest, die tot haar schrik de geest van Samuel blijkt te zijn. Zij ziet de verschijning en Saul ziet ze niet, maar wel hoort Saul de profetie die tot hem komt en die metterdaad is vervuld. Over dit gebeurde waren de uitleggers van het boek Samuel van oudsher verdeeld. Van den éenen kant zag men er niets dan toovenarij in, zoodat er van een werkelijk verschijnen van Samuel geen sprake was, terwijl men van den anderen kant staande hield, dat het God belieft heeft, midden in het guichelend spel van deze wicelares, metterdaad Samuel te laten verschijnen, ten einde Saul zijn doodvonnis aan te zeggen. Naar de éene voorstelling alzo puur bedrog, naar de andere een wonder Gods; waarbij voor de laatste opvatting pleit, dat de toovenaar zelf, zoodat er staat, bij het zien opkomen van Samuels gestalte „schrikt”. Deze verschijning van Samuel zou dan op één lijn staan met de verschijning van Mozes en Elia op den berg Thabor bij de verheerlijking van Jezus. En het feit zou hier dus vast staan, dat metterdaad een overleden persoon, naar Gods wil of onder Gods toelating, aan wie nog op aarde verkeerden, zich openbaarde en tot hen spreken kon. Juist dus datgene wat thans opnieuw beweerd wordt, alleen met dit verschil, dat van Gods bestel veelal niet meer gewaagd wordt, en men thans beweert, dat de mensch zelf het in zijn macht heeft, om het contact met de doden te laten werken.

Ook vooral hetgeen ons het Nieuwe Testament bericht omtrent de *Bezetenen* wordt met dit vraagstuk in verband gebracht. De spiritisten toch beweren niet alleen, dat men contact met de geesten der gestorvenen kan hebben, maar dat er ook onder de nog levenden soms zulk een vreemdsoortig contact plaats grijpt, dat iemands eigen geest zich terugtrekt en zwijgt en een andere geest door zijn mond spreekt en door zijn wil handelt. Hiertoe behoort wat men noemt de Telepathie, maar ook het tijdelijk inwonen van een anderen geest in eigen geest. Mijers, wiens wetenschappelijke ernst hoog staat, geeft zelfs voorbeelden van een gevoelig persoon, in wien achtereenveelvoudig meerdere geesten indroegen en uit hem spraken; geesten die een geheel ander karakter vertoonden en tijdelijk den persoon in wien ze indroegen, geheel beheerschten. Dit beweren nu doet vanzelf aan de Bezetenen uit de dagen van Jezus' verschijning denken. Van die Bezetenen heeft men later geheel ten onrechte gewone krankzinnigen gemaakt, terwijl toch het verhaal toont, dat ze gansch anders optraden. In het land der Gergesenen ontmoette Jezus twee van den duivel bezetenen, d.w.z. twee ongelukkige wezens, in wie booze geesten gevaren waren. Niet die personen nu, maar de geesten die in die personen waren ingedrongen, spraken Jezus aan, en wel door den mond van de personen in wie ze huisden. Die aldus sprekende booze geesten toonden Jezus te kennen, want ze spraken hem toe als: „Jezus, gij Zoon Gods, wat hebben wij met u te doen? Zijt gij hier gekomen om ons te te pijnigen vóór den tijd?” Terwijl altoos de personen zelve van Jezus niets afwisten, blijken die geesten Jezus te kennen, aan zijn macht te gelooven, en te weten, dat Jezus eens de geesten oordeelen zal. Ja, meer nog, ze toonen te

